

Тригубенко Марина Володимирівна,
кандидат юридичних наук,
заступник начальника відділу
ДНДІ МВС України, м. Київ, Україна
ORCID ID 0000-0001-7646-3595

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД НАДАННЯ ГРАНТІВ ЯК ЗАСОБУ ПІДТРИМКИ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

У статті на основі аналізу вітчизняного та міжнародного законодавства, а також тлумачення норм права науковцями досліджено поняття “гранту”, проведено дослідження та визначено особливості надання грантів як форми підтримки наукових досліджень європейських розвинутих країн та ін., детально розглянуто специфіку отримання грантів у Сполучених Штатах Америки. Проаналізувавши досвід зарубіжних країн, зроблено висновок, що важливу роль для створення сприятливих умов науково-технічного розвитку держави та ефективного функціонування її наукових установ відіграє грантова підтримка, спрямована на фінансування пріоритетних наукових досліджень, що є взаємодоповнюючим базового фінансування.

Ключові слова: грант, грантове фінансування, державна підтримка, наукові дослідження, наукові проекти, зарубіжний досвід, надання грантів.

Наука є джерелом економічного зростання кожної країни, тому держава має здійснювати заходи щодо підтримки наукової та науково-технічної діяльності. У системі фінансування наукової та науково-технічної діяльності суттєву роль відіграють заходи фінансового стимулювання, які надаються науковим установам, науковцям державою, фізичними або юридичними особами з метою заохочення їх до наукової діяльності та матеріальної підтримки конкретних фундаментальних або прикладних наукових досліджень. У системі заходів фінансового стимулювання наукової діяльності особливе місце належить грантам.

Грант – поняття, що широко застосовується в різних галузях. Грантами називають субсидії, виплати, стипендії, пожертви тощо. В англійській мові поняття “grant” визначається як 1) подарунок; 2) субсидія, дотація; 3) одноразова грошова виплата; 4) стипендія [1, с. 122]. У тлумачному словнику грант визначається як вид субсидії, що надається підприємствам, організаціям та фізичним особам на безоплатній основі і для здійснення конкретних проєктів у галузі науки, культури, освіти [2, с. 392].

С.В. Васильєв зазначає, що грант – це трансфер з бюджету, який видається на конкурсній основі на умовах, передбачених договором між грантоотримувачем і грантонадавачем з ціллю проведення прикладних наукових досліджень за темами, пов’язаними з розвитком пріоритетних напрямів науки, техніки та технологій [3, с. 37].

На думку Н.І. Платонової, грант – це точкове фінансування нової тематики, що дозволяє знаходити нові напрями для досліджень, а у випадку, якщо дослідження виявиться нерентабельним, воно може бути швидко припинено [4, с. 118].

Г.К. Есенгазіна наполягає, що грант – це грошові кошти, які виділяються державою в порядку державного замовлення на виконання наукових досліджень і розробок, благодійності для фінансової підтримки наукових установ, вчених тощо, використання яких підтверджується звітом [5, с. 11].

В українському законодавстві закріплено визначення гранта, як “фінансових чи інших ресурсів, наданих на безоплатній і безповоротній основі державою, юридичними, фізичними особами, у тому числі іноземними, та (або) міжнародними організаціями для розвитку матеріально-технічної бази для провадження наукової та науково-технічної діяльності, проведення конкретних фундаментальних і (або) прикладних наукових досліджень, науково-технічних (експериментальних) розробок, зокрема на оплату праці наукових (науково-педагогічних) працівників у межах їх виконання, за напрями і на умовах, визначених надавачами гранту” [6].

Причина відсутності єдності у поглядах на визначення грантів як форми фінансової підтримки наукової та науково-технічної діяльності полягає у їх відносно недавньому походженні та неоднаковому підході до цього питання в різних країнах.

Перша подоба грантів з’явилася у Франції у другій половині XIX ст., де під впливом розширення доступу до освіти, професіоналізації науки й поглиблення її спеціалізації, активації громадської підтримки науки, що виразилося в сплеску меценатства, та завдяки спільній дії зазначених факторів здійснено принциповий перехід від “апостеріорної” системи заохочення вчених (шляхом присудження нагород і призивів за досягнуті наукові результати) до системи “апріорної” та монетарної (шляхом присудження грошових винагород для майбутніх досліджень), яка стала основою для формування грантової системи [7, с. 15].

Гранти як форма фінансування наукових досліджень остаточно сформувалися в США у 1950 р., коли Конгресом США було створено великий державний грантовий фонд – Національний науковий фонд (National Science Foundation (NSF)) “з метою просувати прогрес науки; просувати національне здоров’я, процвітання й добробут; забезпечувати національний захист” [8, с. 145]. NSF надає гранти індивідуальним дослідникам (групам дослідників), науково-дослідним установам (національним дослідницьким центрам, університетам); на спільні дослідження університетів і приватних компаній, на участь національних дослідників у міжнародних наукових та технічних програмах; на підтримку роботи унікального й високовартісного наукового обладнання та засобів обслуговування в центрах колективного користування, які необхідні науковцям та інженерам тощо [8].

Відповідно до статистичних даних, за рахунок грантів, що надаються NSF, забезпечується 24 % фінансування всіх фундаментальних досліджень у США (у 2016 році бюджет NSF складав 7,171 млрд доларів, з яких на науково-дослідні проекти планувалося спрямовувати 6,2 млрд доларів, а саме на гранти – 4,88 млрд доларів), при цьому в різних галузях науки частка коштів, що надається NSF, така: біологічні науки (частка Фонду – 66 %), математика (59 %), інформатика (87 %), суспільні науки (55 %); основна частина бюджету NSF витрачається на підтримку досліджень (76 %), на другому місці “ видатки на освіту та відновлення

людських ресурсів науки (17 %), на третьому “ дорозі обладнання (3 % бюджету Фонду) [9]. NSF включає в себе Національну наукову раду (National Science Board (NSB)), якою керують правління та директор, якого призначає Президент США, а затверджує Сенат США. Агентство по роботі й управлінню грантами NSF (Agency Operations and Award Management), департаменти з відповідних галузей наук та інші органи [10].

На сучасному етапі у США бюджетне фінансування грантів досягає близько 70 % всіх виданих у світі грантів [11]. Як вказує Г.С. Батигін, досвід США доводить, що саме великі державні гранти виявилися оптимальним регулятором розвитку наукового прогресу, оскільки грантові фонди забезпечують найбільш ефективне використання бюджетних коштів завдяки принципам змагальності [12, с. 67]. Крім федерального фонду, гранти на наукові дослідження в США надаються великою кількістю приватних фондів – Fulbright Faculty Development Program, Fulbright Scholar Program, The Wayne Vucinich Visiting Scholar Fellowship, Фонд Форда, Fulbright Foundation, IREX, NATO Science Programme, U.S. Civilian Research and Development Foundation тощо [13].

Система отримання грантів в США має певну специфіку. На сучасному етапі у США постійне місце роботи має лише професор, який отримує гарантоване фінансування від університету, а тимчасовий науковий персонал, який працює з таким професором, отримує фінансування з грантів, що отримав професор.

Як зазначає М.Г. Сбруєв, немає грантів – немає і співробітників у лабораторії, тобто немає можливості проводити дослідницьку діяльність [8, с. 140]. О.А. Стрельцова підкреслює, що гранти в США суттєво впливають на статус науковця, його наукову та ділову репутацію, оскільки кількість отриманих грантів є визначальним критерієм взяття наукового співробітника на роботу, його професійного та кар'єрного росту, розрахунку навантаження тощо [7, с. 169]. Крім того, за рахунок грантів накуповується лабораторне устаткування, меблі, сплачуються комунальні платежі, накладні витрати лабораторії тощо; кількість отриманих грантів є визначальним аспектом престижу університету чи наукової установи, їх наукової репутації, слугує одним із критеріїв оцінки результативності діяльності цих суб'єктів, який впливає на прийняття рішень під час розподілу бюджетних коштів, що виділяються на розвиток наукової та науково-технічної діяльності. Внаслідок цього посилюється тиск з боку керівництва університетів чи наукових установ на науковців-дослідників (професорів) для спонукання їх на отримання грантів. Як вказує американський дослідник Дж. Мусамбіра, сучасна наука переживає руйнування парадигми “публікуй або зникни” та становлення нової – “отримай грант або зникни” [14, с. 234]. Отже, грантова активність науковця-дослідника та наукової установи стає важливим аспектом механізму їх фінансування.

Посилення впливу науково-дослідних грантів на роботу наукових співробітників зумовило розвиток наукових досліджень у цьому напрямі – С.Л. Даза [15], Г. Дорн, Дж.І. Маклайн [16], М. Кросланд [16], К. Полстер [17], Дж. Файнберг [18] та інші наповнили ринок наукової літератури посібниками з отримання науково-дослідницьких грантів, порядок взаємодії між грантопошукачами, грантоотримувачами, грантонадавачами тощо.

На особливу увагу заслуговує дослідження К. Полтер, в якому йде мова про те, що грантова активність наукового співробітника та наукових установ стає наріжним каменем сучасної науки в США, оскільки впливає на трансформацію соціальної ролі зазначених суб'єктів – із науковців вони перетворюються на пошукачів фінансів [17]. Її думку підтримує Дж. Файнберг, який вказує, що наукові установи відволікають науковців від наукових досліджень для виконання на адміністративної роботи з пошуку та отримання грантів, тобто наукові працівники змушені витрачати час не на виконання наукових досліджень, а на одержання грантів, фактично – пошук фінансування [18].

Пошук грантів здійснюється науковими установами/науковцями самостійно, насамперед через Федеральне крос-агенство Grants.gov, основним завданням якого є надання доступу до державних інвестицій через Інтернет [19]. Grants.gov є інформаційною системою, що дозволяє потенційним грантоотримувачам проводити електронний пошук серед усіх видів конкурсних грантів, інформація про які надходить до Grants.gov від 26 федеральних відомств (див. Додаток 2) [8, с. 146–147].

Крім цієї інформаційної веб-системи, корисними при пошуку грантів є такі компанії-постачальники баз даних грантодавців, як Govbenefits.gov (офіційний сайт американського уряду, де пошук грантів здійснюється за ключовими аспектами – галуззю знань, типом фінансування та спонсора, розміром грантів, дедлайном заявки, країною грантодавця); SciVal Funding (має базу з більш ніж 8000 спонсорів, які забезпечують фінансування понад 19 тис. дослідних грантів з усього світу, пропонує вивчення публікацій, пов'язаних з конкретними програмами фінансування, ознайомлення з історією фінансування та дослідниками і дослідними проектами, які отримали фінансування в минулому); Research Professional, Reviewer finder (організовує пошук експертів на основі ключових слів заявки, які виявляються за допомогою семантичного аналізу) та інші [20; 21].

Підготовка заявки займає приблизно 90 днів. Для отримання гранту готується заявка, це вимагає спеціальних знань і майстерності (існує спеціальний термін, який характеризує діяльність з підготовки грантів “grantsmanship” (англ. – майстерність/вправність у написанні заявок на гранти) [22, с. 28].

Відбір заявок на отримання грантів відбувається за визначеною процедурою. Наприклад, у NSF практикується процедура, в якій висновки щодо проекту базуються на поєднанні внутрішніх оцінок (наприклад, внутрішніх науковців) з оцінками “експертної панелі”, на підставі яких директори департаментів NSF з відповідних галузей наук за поданням менеджерів програм приймають рішення щодо фінансування проєктів [8, с. 148]. При цьому “експертною панеллю” (panel expert) є група експертів, до якої входять незалежні фахівці, кожен із яких знається хоча б на одному з аспектів, за якими проводиться оцінка, що спеціально призначається для оцінки проєкту, яка претендує на отримання гранту [23, с. 166]. З експертами – членами експертної панелі проводяться систематичні тривалі бесіди з певної теми й відповідно до затвердженого переліку питань з докладними записами у спеціально й заздалегідь розроблених формах (опитувальних листах, щоденниках, таблицях тощо) для подальшого аналізу; експерти проводять зустрічі та надають свої висновки й рекомендації відповідно до встановленої

процедури, на основі консенсусу доходять висновків і надають рекомендації [8, с. 149]. Орієнтовний термін розгляду заявки експертами NSF (з моменту прийняття заявки на розгляд до видачі рекомендацій директору відповідного департаменту NSF) складає 6 місяців, а упродовж 30 днів заявник отримує рішення щодо фінансування заявленого проєкту [8, с. 149].

За визначеннями аналітиків, діяльність NSF є продуктивною, оскільки за історію свого існування він видав гранти 214 дослідникам, які стали лауреатами Нобелівської премії [24].

Ураховуючи складність процедури отримання грантів, у країні сформувалась система організацій, які спеціалізуються на супроводі отримання грантів, здійснюють пошук та залучення коштів на реалізацію неприбуткових проєктів, що мають соціальну цінність, оформлюють заявки на отримання грантів тощо. Така діяльність отримала назву фандрайзингу (англ. – Fundraising). Однією з провідних організацій у цій сфері в США є Research Associated (RA), яка допомагає дослідникам ефективно управляти грантовими програмами, забезпечує найвищі стандарти звітності, бере на себе бюрократичні процедури управління грантами, зберігає час і зусилля науковців для творчої результативної роботи [25, с. 9].

За визначенням М.Г. Сбруєва, у США системи базового та грантового фінансування сформувалися паралельно і на сучасному етапі між ними існує певний баланс [8, с. 144].

Підсумовуючи аналіз грантової системи у США, визначимо такі її особливості: 1) гранти слугують важливим джерелом фінансування наукової та науково-технічної діяльності у країні, суттєво впливають на професійну та наукову репутацію наукових установ та науковців, які їх отримують; 2) у країні створено дві паралельні грантові системи – державна (гранти надаються з державних та федеральних фондів) та приватна (гранти надаються з приватних фондів); 3) великі державні гранти виявилися оптимальним регулятором розвитку наукового прогресу, оскільки грантові фонди забезпечують найбільш ефективне використання бюджетних коштів завдяки принципам змагальності; 4) основним державним грантовим фондом США є Національний науковий фонд (National Science Foundation (NSF)), який забезпечує 24 % фінансування всіх фундаментальних досліджень у країні; 5) механізм отримання грантів включає такі етапи: а) пошук грантів; б) підготовка заявки на отримання гранту; в) відбір заявок; г) надання грантів; 6) діяльність з пошуку та отримання грантів може здійснюватися за допомогою фандрайзингових компаній, які спеціалізуються на супроводі з отримання грантів.

За визначенням В.П. Кухара, Б.Р. Кияка, В.І. Онопоренка, започаткована у США модель NSF, через яку надаються державні гранти на розвиток наукової та науково-технічної діяльності, поширилася в усьому світі [26, с. 6].

У Китаї аналогом є Національний фонд природничих наук Китаю, в Німеччині – Німецьке науково-дослідне товариство. Перевагами такої системи грантової підтримки наукових установ та дослідників аналітики вважають те, що вона надає можливість здійснювати контроль за витрачанням бюджетних коштів водночас із можливістю науковців самостійно формувати фронт наукових досліджень [26, с. 6].

Досить розповсюджене надання грантів як форми фінансової підтримки наукової та науково-технічної діяльності в Європі. Наприклад, в Австрії гранти –

це виплати в розмірі 75 % суми проєкту [27, с. 428]. У Норвегії для сприяння науковій та науково-технічній діяльності щорічно для надання державних цільових грантів Науково-дослідницькою Радою Норвегії виділяється приблизно 600 млн доларів, з них 6 % спрямовується на підтримку наукової та науково-технічної діяльності приватних компаній, 48 % – вищих навчальних закладів, 46 % – незалежних науковців [28, с. 4]. Важливим механізмом підтримки наукової та науково-технічної діяльності гранти слугують у Великобританії, Фінляндії, Швеції та інших країнах світу [29, с. 33].

Таким чином, досвід зарубіжних розвинутих країн доводить, що надання грантів як форми підтримки наукових досліджень дозволяє створити сприятливі умови для науково-технічного розвитку країни та ефективного функціонування наукових установ. Підтримка інфраструктури наукових установ, що передбачає їх базове фінансування, та грантове фінансування конкретних робіт, що виконуються в зазначеній організації, є взаємодоповнюючими. Завдяки грантовому фінансуванню створюється багатоканальна система фінансування наукових установ, яка забезпечує базове стабільне фінансування та гнучкий вибір реалізації конкретних наукових досліджень.

Модель державного грантового фінансування через державний грантовий фонд, що розповсюджена в усьому світі, була взята за основу й в Україні. Відповідно до статті 49 Закону України “Про наукову і науково-технічну діяльність” [6] постановою Кабінету Міністрів України від 4 липня 2018 року № 528 був утворений Національний фонд досліджень України (далі – Фонд) з метою стимулювання фундаментальних та прикладних наукових досліджень, розвитку національного дослідницького простору та його інтеграції до світового дослідницького простору, розбудови дослідницької інфраструктури в Україні та її інтеграції до світової дослідницької інфраструктури, сприяння налагодженню науково-технічного співробітництва між науковими установами, закладами вищої освіти та представниками реального сектора економіки і сфери послуг [30]. Фонд забезпечує організацію та проведення відкритого конкурсного відбору проєктів, що фінансуватимуться за рахунок грантової підтримки, з обов’язковим проведенням незалежної та об’єктивної наукової і науково-технічної експертизи, у тому числі із залученням іноземних експертів, а також забезпечує цільове ефективне та раціональне використання коштів Фонду. Фінансування Фонду з державного бюджету здійснюється згідно з рекомендаціями Національної ради з питань розвитку науки і технологій, а кошти, що розподіляються Фондом для підтримки проєктів, є грантами. Слід наголосити, що створення та діяльність Фонду, основним завданням якого є грантова підтримка наукових досліджень, є суттєвим прогресивним кроком для розвитку науки в Україні, можливості поєднання базового фінансування наукових установ та отримання грантового фінансування для реалізації конкретних наукових проєктів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Большой российский энциклопедический словарь / гл. ред. А.М. Прохоров. М.: Большая Российская энциклопедия, 2003. 1888 с.
2. Большой юридический словарь / ред. А.Б. Барихин. М.: Книжный мир, 2002. 720 с.

© Tryhubenko Maryna, 2019

3. *Васильев С.В.* Правовые средства налогового стимулирования инновационной деятельности. М.: Торгово-промышленная палата РФ, 2008. 120 с.
4. *Платонова И.Н.* Проблемы конкурентоспособности РФ в мировой экономике. Вестник МГИМО-Университета. 2010. № 3. С. 117–136.
5. *Есенгазина Г.К.* Инструменты поддержки инновационных проектов (инновационные гранты). Астана: Национальное агенство по технологическому развитию, 2009. 111 с.
6. Про наукову і науково-технічну діяльність: Закон України від 26 листопада 2015 року № 848-VIII. Відомості Верховної Ради України (ВВР). 2016. № 3. Ст. 25.
7. *Стрельцова Е.А.* Исследовательские гранты: социологический анализ понятия. Исторические, философские, политические и юридические науки, культурология и искусствоведение. Вопросы теории и практики. 2014. С. 186–189.
8. *Сбруев М.Г.* Технології грантового супроводу науково-дослідних проєктів в університетах США. URL: <https://www.google.com.ua/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&cad=rja&uact=8&ved> (дата звернення: 12.08.2019).
9. Официальный сайт NSF. URL: <https://www.nsf.gov> (дата звернення: 06.06.2019).
10. NSF FY 2014 BUDGET REQUEST TO CONGRESS. URL: <http://www.nsf.gov/pubs/2013/nsf13019/nsf13019.pdf> (дата звернення: 10.09.2019).
11. Перспективные источники финансирования научных исследований УрФУ. URL: <http://www.expert-ural.com/public/uploaded/blocks/files/08/93/1c/08931c151318f93677ffdb9fc63d696.pdf> (дата звернення: 10.09.2019).
12. *Батыгин Г.С.* Невидимая граница: грантовая поддержка и реструктурирование научного сообщества в России (заметки эксперта). Науковедение. 2000. № 4. С. 67–79.
13. Грантові фонди США. URL: [http://dip.tntu.edu.ua/docs/Active_Calls\[2016\].pdf](http://dip.tntu.edu.ua/docs/Active_Calls[2016].pdf) (дата звернення: 10.09.2019).
14. *Musambira G., Collins S., Brown T., Voss K.* From “Publish or Perish” to “Grant or Perish”: Examining Grantmanship in Communication and the Pressures on Communication Faculty to Procure Funding for Research Journalism and Mass Communication Educator. 2012. Vol. 67. № 3. P. 234–251.
15. *Daza S.L.* Complicity as Infiltration: the (Im)possibilities of Research with/in NSF Engineering Grants in the Age of Neoliberal Scientism. NY., 2012. 98 p.
16. *James E., McClellan G., Dorn H.* Science and Technology in World History. London, 1985. 277 p.
17. *Polster C.* The Nature and Implications of the Growing Importance of Research Grants to Canadian Universities and Academics. NY., 1996. 198 p.
18. *Feinberg J.G.* Academic grants foster waste and antagonism, not scholarship. URL: <http://cyberleninka.ru/article/n/negativnye-posledstviya-grantozavisimosti-sovremennoy-nauki> (дата звернення: 06.06.2019).
19. Офіційний сайт Grants.gov. URL: <http://www.grants.gov> (дата звернення: 12.07.2019).
20. SciVal Funding. URL: <http://www.funding.scival.com> (дата звернення: 21.08.2019).
21. Reviewer finder. URL: <http://www.elsevier.com/online-tools/research-intelligence/products-and-services/reviewer-finder> (дата звернення: 21.08.2019).
22. *Возний О.О.* Основы фандрайзингу (альтернативні джерела фінансування місцевих цільових програм). Київ, 2007. 132 с.
23. *Стрельцова Е.А.* Негативные последствия грантозависимости современной науки. Вестник Санкт-Петербургского университета. Серия 12. Психология. Социология. Педагогика. 2014. С. 166–176.
24. NSF-funded Nobel Prize winners in science through 2014. URL: https://www.nsf.gov/news/news_summ.jsp?cntn_id=100683 (дата звернення: 08.06.2019).
25. *Семенов Е.В.* Гранты в российской науке: достоинства, недостатки, перспективы. Науковедение. 2002. № 4. С. 9–10.
26. *Кухар В.П., Кияк Б.Р., Онопоренко В.І.* Надбання, проблеми та перспективи грантової підтримки науки. Вісник НАН України. 2012. № 8. С. 6–12.
27. *Чичкало-Кондрацька І.Б.* Зарубіжний досвід використання фінансових механізмів стимулювання інноваційного розвитку. Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України. 2012. № 1. С. 420–432.
28. *Глушко О.О.* Технологічний розвиток економіки України з позицій світових тенденцій. Проблеми науки. 2010. № 1. С. 2–9.

29. Олейніков О. Сучасні тенденції світового ринку високотехнологічної продукції та місце України на ньому. Проблеми науки. 2006. № 1. С. 30–38.

30. Про Національний фонд досліджень України: постанова Кабінету Міністрів України від 4 липня 2018 року № 528.

REFERENCES

1. Bolshoi rossiyskii entsiklopedicheskii slovar. "The Great Russian Encyclopedic Dictionary" / ed. A.M. Prokhorov. M.: Great Russian Encyclopedia, 2003. 1888 p. [in Russian].
2. Bolshoy yuridicheskiy slovar. "Large legal dictionary" / ed. A.B. Barikhin. M.: Book World, 2002. 720 p. [in Russian].
3. Vasiliev S.V. (2008) Pravovye sredstva nalohovoho stimulirovaniia innovatsionnoi deiatelnosti. "Legal means of tax stimulation of innovative activity" / M.: Chamber of Commerce and Industry of the Russian Federation. 120 p. [in Russian].
4. Platonova I.N. (2010) Problemy konkurentsoposbnosti RF v mirovoy ekonomike. "Problems of competitiveness of the Russian Federation in the global economy". Bulletin of MGIMO-University. No. 3. P. 117–136 [in Russian].
5. Yesengazina G.K. (2009) Instrumenty podderzhki innovatsionnykh proektov (innovatsionnie hranty). "Tools for supporting innovative projects (innovative grants)". Astana: National Agency for Technological Development. 111 p. [in Russian].
6. Pro naukovu i naukovu-tekhnichnu diialnist: Zakon Ukrainy vid 26 lystopada 2015 roku № 848-VIII. "On Scientific and Scientific and Technical Activities: Law of Ukraine of November 26, 2015 No. 848-VIII". Information of the Verkhovna Rada of Ukraine (IVR). 2016. No. 3. Art. 25. [in Ukrainian].
7. Streltsova Ye.A. (2014) Issledovatel'skie granty: sotsiologicheskii analiz poniatiia. Istoricheskie, filosofskie, politicheskie i yuridicheskie nauki, kulturolohiia i iskusstvovedeniie. "Research Grants: A Sociological Analysis of the Concept. Historical, philosophical, political and legal sciences, cultural studies and art history. Questions of theory and practice. P. 186–189 [in Russian].
8. Sbruyev M.H. Tekhnologii hrantovoho suprovodu naukovu-doslidnykh proektiv v universytetakh SSHA. "Technology of Grant Support for Research Projects at US Universities". URL: <https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&cad=rja&uact=8&ved> (date of application: 12.08.2019) [in Ukrainian].
9. Ofitsialnyi sait NSF. "NSF Official Website". URL: <https://www.nsf.gov> (date of application: 06.06.2019) [in Ukrainian].
10. NSF FY 2014 BUDGET REQUEST TO CONGRESS. URL: <http://www.nsf.gov/pubs/2013/nsf13019/nsf13019.pdf> (date of application: 10.09.2019) [in English].
11. Perspektivnyie istochniki finansirovaniia nauchnykh issledovaniy UrFU. "Promising sources of funding for research at Ural Federal University". URL: http://www.expert-ural.com/public/uploaded/blocks/files/08/93/1c/08931c151318_f93677ffdb9fc63d696.pdf (date of application: 10.09.2019) [in Russian].
12. Batygin G.S. (2000) Nevidimaya granitsa: grantovaya podderzhka i restrukturirovaniye nauchnogo soobshchestva v Rossii (zametki eksperta). "The invisible border: grant support and restructuring of the scientific community in Russia (expert notes)". Naukovedeniye. No. 4. P. 67–79 [in Russian].
13. Hrantovi fondy SSHA. "US Grant Foundations". URL: http://dip.tntu.edu.ua/docs/Active_Calls_2016.pdf (date of application: 10.09.2019) [in Ukrainian].
14. Musambira G., Collins S., Brown T., Voss K. (2012) From "Publish or Perish" to "Grant or Perish": Examining Grantmanship in Communication and the Pressures on Communication Faculty to Procure Funding for Research Journalism and Mass Communication Educator. Vol. 67. No. 3. P. 234–251 [in English].
15. Daza S.L. (2012) Complicity as Infiltration: the (Im)possibilities of Research with/in NSF Engineering Grants in the Age of Neoliberal Scientism. NY. 98 p. [in English].
16. James E., McClellan G., Dorn H. (1985) Science and Technology in World History. London. 277 p. [in English].
17. Polster C. (1996) The Nature and Implications of the Growing Importance of Research Grants to Canadian Universities and Academics. NY. 198 p. [in English].

18. *Feinberg J.G.* Academic grants foster waste and antagonism, not scholarship. URL: <http://cyberleninka.ru/article/n/negativnye-posledstviya-grantozavisimosti-sovremennoy-nauki> (date of application: 06.06.2019) [in English].
19. Ofitsiyni sait Grants.gov. "Grants.gov Official Website. URL: <http://www.grants.gov> (date of application: 12.07.2019) [in Ukrainian].
20. SciVal Funding. URL: <http://www.funding.scival.com> (date of application: 21.08.2019) [in English].
21. Reviewer finder. URL: <http://www.elsevier.com/online-tools/research-intelligence/products-and-services/reviewer-finder> (date of application: 21.08.2019) [in English].
22. *Voznyi O.O.* (2007) Osnovy fandraizhynhu (Alternatyvni dzherela finansuvannia mistsevykh tsilovykh prohram). "Fundamentals of Fundraising (Alternative Sources of Funding for Local Targeted Programs)". Kyiv. 132 p. [in Ukrainian].
23. *Streletsova Ye.A.* (2014) Negativnye posledstviia grantozavisimosti sovremennoi nauki / Ye.A. Streletsova. "The negative consequences of the grant dependence of modern science". Bulletin of St. Petersburg University. Series 12. Psychology. Sociology. Pedagogy. P. 166–176 [in Russian].
24. NSF-funded Nobel Prize winners in science through 2014. URL: https://www.nsf.gov/news/news_summ.jsp?cntn_id=100683 (date of application: 08.06.2019) [in English].
25. *Semenov Ye.V.* (2002) Granty v rossiyskoy nauke: dostoinstva, nedostatki, perspektivy. "Grants in Russian science: advantages, disadvantages, prospects". Naukovedeniye. No. 4. P. 9–10 [in Russian].
26. *Kukhar V.P., Kyiak B.R., Onoporenko V.I.* (2012) Nadbannia, problemy ta perspektyvy hrantovoi pidtrymky nauky. "Acquisitions, Problems and Prospects of Science Grant Support". Bulletin of the National Academy of Sciences of Ukraine. No. 8. P. 6–12 [in Ukrainian].
27. *Chychkalo-Kondratska I.B.* (2012) Zarubizhnyi dosvid vykorystannia finansovykh mekhanizmv stymuliuvannia innovatsiinoho rozvytku. "Foreign experience of using financial mechanisms to stimulate innovative development". Collection of scientific papers of the National University of the State Tax Service of Ukraine. No. 1. P. 420–432 [in Ukrainian].
28. *Hlushko O.O.* (2010) Tekhnolohichniy rozvytok ekonomiky Ukrainy z pozytsii svitovykh tendentsii. "Technological development of the Ukrainian economy from the standpoint of world tendencies". Problems of Science. No. 1. P. 2–9 [in Ukrainian].
29. *Oleinikov O.* (2006) Suchasni tendentsii svitovoho rynku vysokotekhnolohichnoi produktsii ta mistse Ukrainy na nomu. "Modern trends of the world market of high-tech products and the place of Ukraine in it". Problems of Science. No. 1. P. 30–38 [in Ukrainian].
30. Pro Natsionalnyi fond doslidzhen Ukrainy. "About the National Research Fund of Ukraine": Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine of July 4, 2018 No. 528 [in Ukrainian].

UDC 001.89(4/9)

Tryhubenko Maryna,Candidate of Juridical Sciences, Deputy Head of the Department,
State Research Institute MIA Ukraine, Kyiv, Ukraine
ORCID ID 0000-0001-7646-3595**FOREIGN EXPERIENCE OF GRANT-MAKING
AS SUPPORT FOR SCIENTIFIC RESEARCH**

Science is a source of economic growth for each country, and the state should take measures for supporting scientific and technological activities. In the system of scientific funding, financial incentives provided by individuals or legal entities to scientists by the State to encourage them to engage in scientific research and to provide material support for specific basic or applied research are essential. Special place in the system of financial motivation for scientific activity belongs to grants.

© Tryhubenko Maryna, 2019

DOI (Article): [https://doi.org/10.36486/np.2019.4\(46\).26](https://doi.org/10.36486/np.2019.4(46).26)

Issue 4(46) 2019

<http://naukaipravoohorona.com/>

Studying the concept of “grant” as a form of financial support for scientific and technical activities and researching leading scientists in the field, it was concluded that the reason for the lack of unity in the views of scientists on the definition of “grant” is its relatively recent origin and different approach to this issue in different countries.

With the purpose of detailed studying of a theme features of grant-making as a form of support for scientific researches in the advanced European countries, etc. are considered. With the purpose of detailed studying of a theme features of grant-making as a form of support for scientific researches in the advanced European countries are considered. The specific features of grants in the United States of America were studied in detail.

It was determined that grants as a form of research funding were finally formed in the United States in 1950, when the U.S. Congress created a large government grant fund – the National Science Foundation (NSF). At the current stage in the U.S. budget funding of grants reaches about 70 % of all grants awarded in the world.

The following features of the grant system in the U.S. are determined: 1) grants are an important source of funding for scientific and technical activities in the country, have a significant impact on the professional and scientific reputation of scientific institutions and scientists who receive them; 2) the country has established two parallel grant systems – public (grants are provided from public and federal funds) and private (grants are provided from private funds); 3) government grants turned out to be the optimal regulator of scientific progress, as grant funds ensure the most efficient use of budget funds due to the principles of competitiveness; 4) the main government grant fund in the U.S. is the National Science Foundation (NSF), which provides 24 % of funding for all basic research in the country; 5) The grant-making mechanism includes the following steps: a) identifying grants; b) preparing the grant application; c) selecting applications; d) awarding grants; and 6) seeking and receiving grants through fundraising companies specializing in grant-making support.

The model of public grant financing through the state grant fund, which is widespread all over the world, was taken as a basis in Ukraine. The legal basis for awarding grants in Ukraine is defined.

A recent study had concluded that the experience of foreign developed countries proves that the provision of grants as a form of support for scientific research creates favorable conditions for the scientific and technological development of the country and the effective functioning of scientific institutions. Support for the infrastructure of scientific institutions includes basic funding, and grant funding for specific work carried out by the organization is complementary. Grant funding creates a multidimensional system of funding for scientific institutions that provides basic stable funding and flexibility in the implementation of specific research.

Keywords: grant, grant financing, state support, scientific research, scientific projects, foreign experience, grant-making.

Отримано: 22.10.2019